

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดกิจกรรมของการศึกษานอกระบบโรงเรียนในประเทศไทย มีกิจกรรมที่จัดในหลายรูปแบบ เพื่อให้การศึกษาตลอดชีวิตของผู้ที่ขาดโอกาสทางการศึกษาในระบบโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประเภทวิชาสามัญ (General Education) ปัจจุบันรูปแบบในการจัดกิจกรรมได้แบ่งออกเป็น 3 ประเภท (วีระชัย มีชอบธรรม 2528 : 65) ได้แก่ประเภทแรก เป็นการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ที่เป็นชั้นเรียน เช่น การศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 และระดับที่ 4 และการศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญระดับที่ 5 ประเภทที่สอง เป็นการจัดการศึกษานอกโรงเรียนทางวิทยุและไปรษณีย์ จุดมุ่งหมายก็เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ที่ไม่มีเวลาและโอกาสมาศึกษาต่อเติมเวลาในชั้นเรียนได้ รวมไปถึงผู้ที่อยู่ห่างไกลในชนบทให้มีโอกาสมาศึกษาต่อโดยไม่ต้องมาศึกษาในชั้นเรียนเหมือนประเภทแรก แต่จะต้องมีเวลามาพบกลุ่มบ้างในวันหยุด (เสาร์ - อาทิตย์) เพื่อช่วยเหลือในด้านการเรียนการสอน ส่วนประเภทที่สาม เรียกว่า การจัดการศึกษานอกโรงเรียนประเภทบุคคลภายนอกเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ที่ไม่มีเวลาและโอกาสมาศึกษาในชั้นเรียนได้เหมือนการจัดการศึกษาในประเภทแรกและมาพบกลุ่มบ่อย ๆ ได้เหมือนประเภทที่สอง

การจัดการศึกษานอกโรงเรียนประเภทบุคคลภายนอก กระทรวงศึกษาธิการได้เปิดดำเนินการมาตั้งแต่ พ.ศ. 2476 แต่เป็นการสอบเทียบความรู้เพื่อสิทธิพิเศษและมาเป็นการจัดสอบบุคคลภายนอก เรียกว่า "การสอบเทียบ" ตามหลักสูตรประโยคประถมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย รวมทั้งมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย พุทธศักราช 2503 (กระทรวงศึกษาธิการ 2527 : 1) ต่อมากระทรวงศึกษาธิการจึงได้ประกาศใช้หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 (ป.1 - ป.6), หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2521 (ม.1 - ม.3) และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4 - ม.6) พ.ศ. 2524 จึงทำให้มีการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงวิธีการจัดโครงสร้างและองค์การในการบริหารการศึกษานอกโรงเรียนประเภทบุคคลภายนอกใหม่

การ จัดสอบบุคคลภายนอกตามหลักสูตรประ โยคประถมศึกษาก่อนต้นและตอนปลาย พ.ศ. 2503 , ประโยคมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2503 และประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2518 เป็นการ จัดการศึกษาโดยให้มีการ สอบรวมรวมทุกวิชาเพียงครั้งเดียวไม่มีพบกลุ่มแต่อย่างใด จึง ทำให้นักศึกษาที่ลงทะ เบียนไม่มีโอกาสได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการแก้ปัญหาร่วมกัน ต่างคน ต่างเรียนด้วยตนเองแล้วมารับการทดสอบเพียงครั้งเดียวเท่านั้น ผลเสียก็คือ ทำให้นักศึกษา ได้รับความรู้ทางด้านวิชาการอย่างเดียว ไม่มีโอกาสได้รับการส่งเสริมให้รู้จักคิด วิเคราะห์ และช่วยเหลือชุมชน สังคม ตลอดจนการแก้ปัญหาด้วยกระบวนการกลุ่ม อาจจะเป็นผลเสียมากกว่า ผลดี ถ้าหากได้จัดการศึกษาในรูปแบบนี้ต่อไป จะมีผู้จบการศึกษาออกไปไม่มีคุณภาพเท่าที่ควร

การ จัดการศึกษาออกโรงเรียนประเภทบุคคลภายนอก พ.ศ. 2526 ซึ่งจัดตั้งขึ้นใหม่มี จุดมุ่งหมายก็เพื่อให้บุคคลที่ขาดโอกาสศึกษาอยู่ในระบบโรงเรียนได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้ได้ ด้วยตนเองและศึกษาอยู่ในระดับที่สูงขึ้น โดยมี การสอบเป็นหมวดวิชาและสอบครบทุกหมวดวิชา ในการสมัครสอบแต่ละครั้งได้ (กระทรวงศึกษาธิการ 2527 : 1) และนักศึกษาที่ลงทะ เบียนไว้ กับหน่วยจัดการศึกษานอกโรงเรียนประเภทบุคคล บุคคลภายนอก ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการจัดการศึกษานอกโรงเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ประเภทบุคคลภายนอก พ.ศ. 2526 ได้กำหนดกิจกรรมการเรียน การพบกลุ่ม เพื่อร่วมกิจกรรมและการปฏิบัติงาน การ ทำรายงาน การค้นคว้าและการทำแบบฝึกหัด โดยมีอาจารย์ประจำกลุ่มเป็นผู้ดำเนินการพบกลุ่ม ซึ่งนักศึกษา 40 คน ต่ออาจารย์ประจำกลุ่ม 1 คน (กระทรวงศึกษาธิการ 2527 : 18)

ส่วนภาระหน้าที่ของอาจารย์ประจำกลุ่ม การศึกษานอกโรงเรียนประเภทบุคคลภายนอก ซึ่งเป็นตัวจักรอันสำคัญในการส่งเสริมและดำเนินการให้การพบกลุ่มสำเร็จลงได้ตามหลักการและ วัตถุประสงค์ที่วางไว้ จากเอกสารและงานวิจัยหลายเรื่องทางคานครุผู้สอนทางคานการศึกษา ผู้ใหญ่หรือการศึกษานอกโรงเรียน และภาคปกติเช่น งานวิจัยของสุวัฒนา อุทัยรัตน์ และ สุชาวดี เอี่ยมอรพรรณ (2527 : 44), บทความของอารี สันตหวี และคณะ (2527 : 73 - 74) , สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2527 : 109), แนวคิดของสุนทร โคตรบรรเทา (2525 : 33), บทความของสมบัติ สุวรรณพิทักษ์ (2528 : 35), และระหัน แดงจวง (2527 : 14) และได้สรุปขอเป็นแนวทางในการเป็นเครื่องยืนยันไว้ว่า บุคลากร ที่ทำหน้าที่สอนหรือให้ประสบการณ์ นั้น จัดได้ว่ามีความสำคัญมาก แม้ปัจจุบันจะมีปัญหาในคาน บุคลากรทางการศึกษานอกโรงเรียน ส่วนมากที่เกิดขึ้นตลอดมานั้น ไม่ว่าจะเป็นปัญหา

ในประเทศไทยหรือต่างประเทศคือ

1. การขาดแคลนบุคลากรทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่เหมาะสม เพราะความสำเร็จและความล้มเหลวของโครงการ เกือบทั้งหมดขึ้นอยู่กับตัวบุคลากรหรือครูอาจารย์ เป็นประการสำคัญ (โมหัมหมัด อับดุลกาเดร์ และสมจิตร สร้อยสุริยา 2525 : 25)-

2. การจัดการศึกษาทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน ยังใช้บุคลากรและครู - อาจารย์ ในระบบโรงเรียนอยู่มากในเรื่องนี้ ทางสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้ประเมินผลสภาพการ จัดและประเมินผลการพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 - 2529) ว่า การศึกษานอกระบบโรงเรียนที่จัดอยู่ส่วนใหญ่ยังใช้บุคลากรที่เป็นผู้ทำงานประจำ ในด้านการศึกษาในระบบโรงเรียนอยู่ จึงยังไม่อาจเข้าใจในเรื่องปรัชญาการศึกษาของระบบโรงเรียนที่แท้จริง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2527 : 109) และวิธีสอนครูส่วนใหญ่ยังใช้ไม่แตกต่างไปจากการสอนนักเรียนในโรงเรียนภาคปกติอยู่ (สุนทร โคตรบรรเทา 2525 : 33) ซึ่งซีระ สุมิตร (2519 : 204) ได้สรุปว่าการใช้บุคลากรมาทำงานที่มีประสิทธิภาพที่พึงประสงค์ เป็นการตัดสินใจที่ถูกเป็นอันดับแรก และในเรื่อง สมรรถภาพของครูนี้ได้มีการเสนอให้ทดสอบสมรรถภาพครูก่อนจะทำงานเพราะความล้มเหลวของระบบการศึกษา มาจากครูเป็นสำคัญ (สุวิธนา อุทัยรัตน์ 2527 : 44) ซึ่งแนวคิดนี้น่าจะมีการทดสอบสมรรถภาพที่พึงประสงค์ ของอาจารย์ประจำกลุ่มทางการศึกษานอกโรงเรียน ประเภทบุคคลภายนอกด้วย เพราะในการทดสอบกลุ่มประชากรนี้ยังไม่มีการทำวิจัยมาก่อน

ด้วยเหตุผลทั้งหมดนี้ พอจะสรุปได้ว่า การวิจัยในเรื่องนี้เป็นเรื่องที่ยังไม่มีงานการวิจัยมาก่อน นอกจากนั้น จากงานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ที่ได้กล่าวแล้วยังยืนยันได้ว่า น่าจะมีการศึกษาสมรรถภาพของอาจารย์ประจำกลุ่ม เพราะฉะนั้นการวิจัย เรื่อง "ความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์ประจำกลุ่มและนักศึกษา เกี่ยวกับสมรรถภาพที่พึงประสงค์ของอาจารย์ประจำกลุ่มการศึกษานอกโรงเรียนประเภทบุคคลภายนอกในกรุงเทพมหานคร" จะเป็นประโยชน์ต่อกรมการศึกษานอกโรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะได้มีโอกาสนำผลของการวิจัยเพื่อไปประกอบการพิจารณาคัดเลือกหรือให้แนวทางฝึกอบรม เพื่อเพิ่มพูนสมรรถภาพของอาจารย์ประจำกลุ่มการศึกษานอกโรงเรียนประเภทบุคคลภายนอกต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์ประจำกลุ่มและนักศึกษาเกี่ยวกับสมรรถภาพที่พึงประสงค์ของอาจารย์ประจำกลุ่ม การศึกษานอกโรงเรียนประเภทบุคคลภายนอกในกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อเปรียบเทียบสมรรถภาพที่พึงประสงค์ของอาจารย์ประจำกลุ่ม การศึกษานอกโรงเรียนประเภทบุคคลภายนอกระหว่างความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์ประจำกลุ่ม และนักศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ศึกษาในการวิจัยในครั้งนี้ 3 กลุ่ม คือ
  - 1.1. กลุ่มผู้บริหารหน่วยจัดการศึกษานอกโรงเรียนประเภทบุคคลภายนอกจำนวน 25 คน
  - 1.2. กลุ่มอาจารย์ประจำกลุ่มการศึกษานอกโรงเรียนประเภทบุคคลภายนอกจำนวน 600 คน
  - 1.3. กลุ่มนักศึกษาที่ลงทะเบียนกับหน่วยจัดการศึกษานอกโรงเรียนประเภทบุคคลภายนอก จำนวน 23,830 คน

ซึ่งประชากรทั้ง 3 กลุ่ม นี้ ศึกษาเฉพาะในกรุงเทพมหานครประจำปีการศึกษา 2527 และ 2528 เท่านั้น (ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนประเภทบุคคลภายนอก, 2528 : แขนงปลิว)

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. สมรรถภาพหมายถึง ความรู้ ความสามารถ และทักษะต่าง ๆ ในการทำงานของอาจารย์ประจำกลุ่มซึ่งไ้ทำหน้าที่เป็นองค์ประกอบในการปฏิบัติงาน การพบกลุ่ม ซึ่งเกี่ยวกับความสามารถในด้าน การวางแผนการพบกลุ่ม การจัดการแนะแนวและการแก้ปัญหา การระดมความคิด การความสัมพันธกับชุมชน และด้านการประเมินผล

2. อาจารย์ประจำกลุ่มการศึกษาออกโรงเรียนประเภทบุคคลภายนอก หมายถึงผู้มีหน้าที่วางแผน จัดทำแผนในการพบกลุ่มของนักศึกษาโดยกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อชุมชน โดยให้นักศึกษาทุกคนมีส่วนร่วมด้วย

3. นักศึกษา หมายถึง ผู้ที่ลงทะเบียนตามหน่วยจัดการศึกษาออกโรงเรียน ประเภทบุคคลภายนอกในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6) ปีการศึกษา 2527 และ 2528

4. ผู้บริหาร หมายถึง หัวหน้าหน่วยจัดการศึกษาออกโรงเรียนประเภทบุคคลภายนอก

5. หน่วยจัดการศึกษาออกโรงเรียนประเภทบุคคลภายนอก หมายถึง การจัดการศึกษาออกโรงเรียน เพื่อให้โอกาสแก่ผู้ที่ขาดโอกาสศึกษาต่อในระบบโรงเรียน และให้โอกาสได้ศึกษาต่อในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาโดยการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง และมีโอกาสพบกลุ่มประมาณ 48 ชั่วโมง ต่อหลักสูตรนั้น ๆ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบระดับสมรรถภาพที่พึงประสงค์ของอาจารย์ประจำกลุ่ม การศึกษาออกโรงเรียนประเภทบุคคลภายนอกในกรุงเทพมหานคร

2. เพื่อเป็นประโยชน์ต่อกรมการศึกษาออกโรงเรียน จะได้นำผลการวิจัยไปประกอบการพิจารณาพิจารณาการศึกษาออกโรงเรียนประเภทบุคคลภายนอกให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3. เพื่อเป็นข้อมูลในการประกอบการสร้างแบบฝึกการอบรมแก่ผู้ที่จะมาเป็นอาจารย์ประจำกลุ่มการศึกษาออกโรงเรียนประเภทบุคคลภายนอกต่อไป